

**2000-2024 Yılları Arasında Ergenlik ve Maneviyat Temalı Tezler: Bir
Analiz Çalışması**

Betül Yıldırım Kocaoğlu

Yüksek Lisans Öğrencisi, 29 Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,

Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü

Graduate Student, 29 Mayıs University, Faculty of Theology,

Department of Spiritual Counselling and Guidance

İstanbul / Turkey

yildirimkocaoglub23@29mayis.edu.tr

orcid.org/0009-0002-1756-4542

Rabia Yıldırım

Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,

Din Eğitimi Anabilim Dalı

Assistant Professor, Kütahya Dumlupınar University, Faculty of Theology,

Department Philosophy And Religious Sciences

Kütahya / Turkey

rabia.yildirim@dpu.edu.tr

orcid.org/0000-0001-8208-3513

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi /Research Article

Geliş Tarihi / Received: 16 Ocak / January 2025

Kabul Tarihi / Accepted: 11 Nisan / April 2025

Yayın Tarihi / Published: 30 Haziran / June 2025

Yayın Sezonu / Pub. Date Season: Haziran / June

Sayı / Issue: 25 **Sayfa /Page:** 185-221

Atıf / Cite as: Kocaoğlu, Betül Yıldırım – Yıldırım, Rabia. “2000-2024 Yılları Arasında Ergenlik ve Maneviyat Temalı Tezler: Bir Analiz Çalışması [Theses on Adolescence and Spirituality Between 2000-2024: An Analytical Study]”. *Amasya İlahiyat Dergisi-Amasya Theology Journal* 25 (June 2025): 185-221.

<https://doi.org/10.18498/amailad.1621788>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Telif Hakkı ve Lisans / Copyright & License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Theses on Adolescence and Spirituality Between 2000-2024: An Analytical Study

Abstract

This study aims to conduct a comprehensive content analysis of postgraduate theses written in Turkey between 2000 and 2024 that focus on the intersection of adolescence and spirituality. The theses were retrieved from the National Thesis Center of the Council of Higher Education (YÖK), and examined to identify prevailing research trends, thematic orientations, and methodological frameworks. The primary objective of the study is to investigate the scope, conceptual focus, and research methods employed in academic inquiries concerning the relationship between adolescent development and spirituality. A total of 35 theses were analyzed using the content analysis method. The findings indicate that the majority of the research has been conducted within the disciplines of psychology, religious education, and sociology—fields that inherently accommodate multidimensional explorations of the spiritual and developmental aspects of adolescence. Early theses (2000–2010) predominantly employed quantitative methodologies; however, in more recent years, a notable shift toward qualitative and mixed-method approaches has been observed. Particularly since 2015, qualitative designs such as phenomenological studies, case studies, and thematic analyses have gained prominence, reflecting an effort to capture the complexity of adolescents' spiritual experiences. Several recurring themes emerged from the analysis. Among the most salient were the role of spirituality in psychological well-being, its influence on identity formation, and its protective function against risky behaviors. A substantial number of studies have explored how adolescents' spiritual beliefs and practices contribute to their emotional resilience, life satisfaction, and ability to cope with stress. Spirituality

is frequently framed as a resource that provides existential meaning, enhances psychological endurance, and fosters a sense of inner coherence during the turbulent years of adolescence. The social context in which adolescents develop—particularly family, peers, and school—was also found to be a significant determinant of spiritual development. Numerous theses underscored the formative role of familial religious orientation, parental modeling, and the emotional climate of the home environment. In parallel, peer influence was examined in both supportive and adverse dimensions, with findings suggesting that spiritually oriented peer relationships can serve as a buffer against negative psychosocial outcomes. Religious education, both formal and informal, was another prominent theme. Several studies examined its influence on adolescents' moral development, social integration, and identity consolidation. Theses investigating specialized contexts such as Qur'an memorization programs, Imam Hatip schools, and community-based religious education initiatives emphasized the role of structured spiritual education in fostering ethical awareness and a coherent value system. Identity formation, a core developmental task during adolescence, was closely linked to spirituality across multiple studies. Adolescents often engage in processes of self-exploration, value internalization, and worldview construction during this stage, and spirituality was found to serve as a guiding framework in these processes. The findings suggest that spiritual beliefs offer adolescents a sense of continuity and purpose, contributing positively to the integration of their personal and social identities. Another theme that emerged with consistency was the association between spirituality and adolescents' engagement in risky behaviors. Several theses provided evidence that spiritual commitment and religious involvement act as protective factors against substance use, delinquency, and other maladaptive behaviors. Spirituality was shown to promote self-regulation, ethical decision-making, and future-oriented thinking, thereby reducing vulnerability to high-risk activities. Chronological analysis of the theses revealed a growing academic interest in the theme of spirituality, particularly after 2015. This increase may be attributed to several sociocultural and academic developments, including the rising visibility of values-based education in public discourse, increased societal concern regarding youth well-being, and the incorporation of spirituality into broader health and resilience frameworks. In the post-COVID-19 context, topics such as loneliness, psychological recovery, and post-traumatic growth have been

frequently addressed through a spiritual lens, reflecting a diversification of research priorities. In conclusion, this study underscores the multifaceted contributions of spirituality to adolescent development. Spirituality emerges not merely as a personal or religious inclination but as a developmental resource with implications for psychological well-being, moral reasoning, identity construction, and behavioral regulation. The findings of the analyzed theses point to the necessity of incorporating spiritual dimensions into educational, psychological, and social policies targeting youth. Future research should aim to expand sample diversity, utilize longitudinal and comparative methods, and promote interdisciplinary collaboration. The sustained increase in scholarly interest suggests that spirituality, as a construct, holds considerable potential for enhancing adolescents' holistic development in an increasingly complex world.

Keywords: Psychology of Religion, Adolescence, Spirituality, Religious Education, Content Analysis.

2000-2024 Yılları Arasında Ergenlik ve Maneviyat Temalı Tezler: Bir Analiz Çalışması

Öz

Bu çalışma, 2000–2024 yılları arasında Türkiye’de ergenlik ve maneviyat temalarını odağına alan lisansüstü tezlerin kapsamlı bir içerik analizini gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Veriler, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi’nden elde edilmiş olup, bu alandaki akademik çalışmaların genel eğilimleri, tematik odakları ve yöntemsel yaklaşımları incelenmiştir. Araştırmanın temel amacı, ergenlik dönemi ile maneviyat arasındaki ilişkiyi ele alan akademik tezlerin kapsamını, kavramsal çerçevesini ve yöntemlerini ortaya koymaktır. Çalışmada, içerik analizi yöntemi kullanılmış ve toplam 35 lisansüstü tez incelenmiştir. Bulgular, tezlerin büyük çoğunluğunun psikoloji, din eğitimi ve sosyoloji gibi disiplinlerde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu disiplinlerin, ergenlik dönemine özgü gelişimsel dinamikleri ve manevi boyutları çok boyutlu biçimde ele almaya elverişli olduğu görülmektedir. 2000–2010 yılları arasında yazılan tezlerde nicel araştırma yöntemleri ön plandayken, özellikle 2015 sonrası dönemde nitel ve karma yöntemlere yönelimde belirgin bir artış gözlemlenmiştir. Son yıllarda fenomenolojik desenler, durum çalışmaları ve tematik analiz gibi nitel yaklaşımlar sıklıkla tercih edilmekte, bu da ergenlerin manevi deneyimlerini daha derinlemesine anlamaya dönük bir çabanın göstergesi olarak

değerlendirilmektedir. İncelenen tezlerde öne çıkan tematik örüntüler arasında; maneviyatın psikolojik iyi oluş üzerindeki rolü, kimlik gelişimine katkısı ve riskli davranışlar karşısındaki koruyucu işlevi yer almaktadır. Ergenlerin dini inançları ve manevi uygulamalarının yaşam doyumu, stresle başa çıkma ve duygusal dayanıklılık gibi psikolojik değişkenlerle anlamlı şekilde ilişkili olduğu saptanmıştır. Maneviyat, bu bağlamda yalnızca dini bir eğilim değil; bireyin yaşamına anlam kazandıran, psikolojik direncini güçlendiren ve içsel tutarlılığını destekleyen bir gelişimsel kaynak olarak ele alınmaktadır. Ergenlerin içinde bulundukları sosyal bağlam, özellikle aile, akran grupları ve okul ortamı, manevi gelişimin yönü ve derinliği üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Birçok tezde aile yapısının, ebeveynlerin dini tutumlarının ve ev içi manevi atmosferin ergenin maneviyatını şekillendirdiği vurgulanmıştır. Benzer biçimde, akran etkisi de hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle değerlendirilmiş; özellikle manevi değerleri destekleyen arkadaş gruplarının psikososyal riskler karşısında koruyucu bir işlev üstlendiği ifade edilmiştir. Din eğitimi teması da tezlerde sıkça ele alınan bir başka boyuttur. Bu bağlamda, örgün ve yaygın din eğitiminin ergenlerin ahlaki gelişimi, toplumsal uyumu ve kimlik bütünlüğü üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Hafızlık programları, İmam Hatip okulları ve sivil toplum temelli dini eğitim modelleri gibi özel örnekler aracılığıyla yapılandırılmış manevi eğitimin ergenler üzerindeki etkileri detaylı biçimde incelenmiştir. Bu çalışmalar, din eğitiminin yalnızca dini bilgi aktarımıyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda değerler eğitimi ve kişilik gelişimine de katkı sunduğunu göstermektedir. Kimlik oluşumu, ergenlik döneminin temel gelişimsel görevlerinden biri olarak tezlerde sıklıkla ele alınmış ve bu süreçte maneviyatın yönlendirici bir rol oynadığı vurgulanmıştır. Ergenlerin benlik arayışı, değer içselleştirmesi ve dünya görüşü oluşturma süreçlerinde manevi inançlarının rehberlik ettiği belirtilmiştir. Manevi değerlere sahip bireylerin kişisel ve sosyal kimliklerini daha tutarlı biçimde inşa ettikleri yönünde bulgular sunulmuştur. Bir diğer öne çıkan tema ise maneviyatın riskli davranışlar üzerindeki etkisidir. Sigara, madde kullanımı ve suça yönelim gibi davranışlar karşısında manevi bağlılık ve dini katılımın koruyucu bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Maneviyatın bireyde öz denetimi, ahlaki muhakemeyi ve geleceğe yönelik sorumluluk duygusunu artırarak, riskli davranışlara karşı güçlü bir savunma mekanizması sunduğu ifade edilmiştir. Tezlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında, özellikle 2015 sonrası dönemde bu alana yönelik akademik ilginin arttığı görülmektedir. Bu artış, değer temelli eğitim

anlayışlarının kamu politikalarında öne çıkması, gençlerin ruh sağlığına yönelik toplumsal duyarlılığın yükselmesi ve maneviyatın sağlık ve dayanıklılık modellerine entegre edilmesi gibi faktörlerle ilişkilendirilebilir. COVID-19 sonrası dönemde ise yalnızlık, psikolojik iyileşme ve travma sonrası gelişim gibi konular, manevi çerçevede sıklıkla ele alınmıştır. Sonuç olarak, ergenlik döneminde maneviyat çok boyutlu bir gelişimsel kaynak olarak değerlendirilmektedir. Maneviyatın yalnızca bireysel değil; aynı zamanda toplumsal uyum, psikolojik dayanıklılık ve etik gelişim üzerinde de önemli etkileri olduğu anlaşılmaktadır. Analiz edilen tezler, gençlerin sağlıklı gelişim süreçlerine katkı sunmak adına maneviyat temelli yaklaşımların eğitim, psikoloji ve sosyal politika alanlarına entegre edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Gelecekteki araştırmaların daha çeşitli örneklemeler, boylamsal araştırma desenleri ve disiplinler arası yaklaşımlar içermesi önerilmektedir. Günümüzde artan akademik ilgi, maneviyatın genç bireylerin çok yönlü gelişiminde önemli bir potansiyel taşıdığını göstermektedir. **Anahtar Kelimeler:** Din Psikolojisi, Ergenlik, Maneviyat, Din Eğitimi, İçerik Analizi.

Giriş*

Maneviyat; bireylerin yaşamına anlam katan, değerlerini şekillendiren ve hayatlarının farklı dönemlerinde önemli rol oynayan bir kavramdır. Tarih boyunca insanın varoluşunu anlamlandırma çabasında ve yaşamına rehberlik etme arayışında maneviyat her zaman temel bir unsur olmuştur. Özellikle ergenlik dönemi gibi bireylerin fiziksel, bilişsel ve duygusal olarak yoğun değişimler yaşadığı bir süreçte, maneviyat bireylerin kendilerini tanımalarına, kimliklerini oluşturup geliştirmelerine ve zorluklarla başa çıkmalarına önemli katkılar sağlamaktadır. Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre ergenlik dönemi, bireylerin kimlik ve rol karmaşasını çözmeye çalıştıkları kritik bir aşamadır (Erikson, 1968, 94). Bu süreçte, manevi kaynaklar bireylerin

* Bu çalışma, birinci yazarın 2000-2024 Yılları Arasında Ergenler Üzerine Yapılmış Tezlerin Maneviyat Açısından İncelenmesi: Bir Doküman Analizi Örneği başlıklı tezsiz yüksek lisans projesinden türetilmiştir.

sağlıklı bir kimlik gelişimi göstermesinde destekleyici bir araç olarak ön plana çıkmaktadır.

Dijitalleşmenin hızlandığı ve sosyal medyanın bireylerin yaşamlarında merkezi bir yer edindiği 21. yüzyılda, gençlerin manevi deneyimlerinin doğası önemli ölçüde değişmiştir. Dijital platformlar, bireylerin farklı manevi içeriklere hızlı erişim sağlamasına ve bu içerikleri kişisel manevi gelişim süreçlerinde etkin bir şekilde kullanmalarına olanak tanımaktadır. Bununla birlikte, sosyal medya ve dijitalleşmenin getirdiği bu yeni etkileşim biçimleri, bireylerin manevi değerlerini geleneksel yapılar içinde nasıl şekillendirdikleri konusunda soru işaretleri yaratmıştır. Türkiye'deki dijitalleşme süreçleri de gençlerin manevi algılarında farklılaşmalara yol açmış ve bu durum akademik çalışmalar için ilgi çekici bir araştırma konusu haline gelmiştir. Bu bağlamda, 2000-2024 yılları arasındaki ergenlik ve maneviyat temalı akademik çalışmalar, yalnızca bireylerin manevi gelişim süreçlerini değil; aynı zamanda bu dönemde meydana gelen toplumsal, teknolojik ve kültürel değişimlerin etkilerini de ortaya koymaktadır. Bu dönemde, ergenlik ve maneviyat ilişkisini inceleyen lisansüstü tezlerin sayısında gözle görülür bir artış yaşandığı dikkat çekmektedir. Literatürdeki bu artış, konunun hem bilimsel hem de toplumsal açıdan önemini yansıtmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, 2000-2024 yılları arasında Türkiye'de yazılmış ergenlik ve maneviyat temalı lisansüstü tezlerin bir analizini yaparak, bu alandaki akademik eğilimleri ve araştırma yöntemlerini incelemektir. Çalışma, ergenlerin manevi gelişim süreçlerine dair ortaya çıkan temaları, kullanılan araştırma yöntemlerini ve bu çalışmaların ele aldığı temel konuları detaylı bir şekilde değerlendirmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, çalışmada bu tezlerin içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmesi sayesinde, konunun akademik literatürde nasıl ele alındığı ve hangi konuların öne çıktığı konusunda derinlemesine bir perspektif sunulması amaçlanmaktadır.

Bu analiz, Türkiye'de maneviyat konusunun genç bireylerin yaşamında oynadığı role dair önemli bulgular sunarak, literatürdeki boşlukları doldurmayı hedeflemektedir. Aynı zamanda bu çalışma; eğitimciler, aileler, gençlik uzmanları ve politika yapımcılar için ergenlerin manevi ihtiyaçlarının nasıl desteklenebileceği konusunda rehberlik

sunabilir. Literatürde maneviyat ve ergenlik ilişkisine dair mevcut çalışmalara katkı sunmak amacıyla bu çalışma hem ulusal hem de uluslararası düzeyde önemli referans noktalarından biri olacaktır.

1. Ergenlik Dönemi: Tanım ve Psikolojik Gelişim

Ergenlik, bireyin çocukluktan yetişkinliğe geçiş yaptığı biyolojik, psikolojik, sosyal ve bilişsel değişimlerin yoğun olarak yaşandığı bir gelişim dönemidir. Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre ergenlik, 10-19 yaş aralığını kapsayan bir süreçtir. Bu süreç, bireyin yalnızca fiziksel büyüme ve hormonal değişimlerini değil; aynı zamanda kimlik kazanımı, değer yargılarının oluşumu ve toplumsal rollerini benimseme aşamalarını da içerir. Ergenlik, bireyin kendi kimliğini inşa etme, geleceğini planlama ve çevresiyle ilişkilerini yeniden şekillendirme dönemi olarak kabul edilir (Şahin- Özçelik, 2016, 33).

Ergenlik dönemi; büyüme ve üreme sistemlerinin olgunlaşmasını sağlayan hormonal değişikliklerle başlar. Hipotalamus ve hipofiz bezi tarafından salgılanan gonadotropin hormonları, cinsiyet hormonları olan östrojen ve testosteron üretimini artırır. Bu hormonal değişiklikler, ergenin fiziksel görünümünde belirgin değişikliklere yol açar. Örneğin, kas ve kemik yapısındaki gelişim, ses değişiklikleri, vücut kıllarının artışı gibi özellikler bu dönemde gözlemlenir (Tanner, 1978, 45). Bu süreç, bireyin fiziksel büyümelerinin en hızlı olduğu dönemlerden biridir ve biyolojik olgunlaşma tamamlandığında ergenlik sona erer.

Psikolojik açıdan ergenlik, bireyin kimlik kazanımıyla ilgili sorgulamalar yaptığı ve bu süreçte çeşitli duygusal iniş çıkışlar yaşadığı bir dönemdir. Erik Erikson'un psiko-sosyal gelişim teorisine göre ergenlik, "kimlik kazanımı" ile "rol karmaşası" arasında bir denge arayışı olarak tanımlanır. Bu dönemde birey, "Ben kimim?" sorusuna yanıt arar ve gelecekteki meslek seçiminden yaşam tarzına kadar birçok konuda önemli kararlar alır (Erikson, 1968, 130). Bu sorgulamalar sırasında ergenler, bazen kimlik krizleri yaşayabilir; bu, onların kendilerini keşfetmeleri ve kişisel değerlerini belirlemeleri için bir fırsat olarak değerlendirilir.

Sosyal gelişim, ergenlik döneminin en belirgin unsurlarından biridir. Ergenler, bağımsızlık arayışında olup aileden ayrılmaya ve akran ilişkilerine daha fazla önem vermeye başlar. Akran grupları, bu dönemde birey için önemli bir sosyal destek sistemi haline gelir. Araştırmalar,

ergenlerin arkadaş çevresi tarafından kabul edilme ihtiyacının onların özsaygı ve benlik algısını güçlendirdiğini göstermektedir (Steinberg, 2011, 23). Bununla birlikte, bu dönemde sağlıklı sosyal etkileşimlerin bireyin duygusal refahı ve psikolojik dayanıklılığı üzerinde önemli bir etkisi olduğu bilinmektedir.

Jean Piaget'nin bilişsel gelişim teorisine göre ergenler bu dönemde soyut düşünme yeteneklerini geliştirir. Bu gelişim, onların geleceği planlama, olasılıkları değerlendirme ve kendi davranışlarının sonuçlarını öngörme gibi daha karmaşık bilişsel işlevleri yerine getirmelerine olanak tanır. Piaget, ergenlik dönemindeki bireylerin "formel operasyonel" düşünme aşamasına geçtiklerini ve bu dönemde analitik düşünme, problem çözme ve mantık yürütme becerilerinin geliştiğini ifade etmiştir (Piaget, 1972, 189).

Ergenlik dönemi, bireyin fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişim süreçlerini tamamladığı, kimlik ve kişilik oluşumunun temellerinin atıldığı önemli bir süreçtir. Bu dönemde yaşanan değişimler, bireyin yalnızca mevcut gelişimini değil; aynı zamanda yetişkinlik dönemindeki davranışlarını ve değerlerini de şekillendirir. Aile, okul ve sosyal çevrenin ergenlik dönemindeki rolü, bireyin bu süreci sağlıklı bir şekilde geçirebilmesi için kritik öneme sahiptir. Sağlıklı bir ergenlik süreci, bireyin gelecekte daha güçlü bir kimlik ve kişilik geliştirmesine katkı sağlar.

2. Maneviyat Kavramı ve Psikolojik İyi Oluş

Maneviyat, bireyin yaşamına anlam, değer ve amaç kazandırmaya yönelik içsel bir deneyim ve arayış süreci olarak tanımlanır. Bu kavram, insanın kendisi, çevresi ve daha büyük bir güçle (yüce bir varlık, doğa ya da evren) kurduğu ilişkiyi içerir. Türk akademik literatüründe maneviyat, genellikle dini inançlarla ilişkilendirilmiş olmakla birlikte; aynı zamanda kişinin varoluşsal değerlerini keşfetme ve yaşamını anlamlandırma çabası olarak da ele alınmaktadır.

Araştırmalar, maneviyatın bireylerin ruhsal sağlıklarını olumlu yönde etkilediğini ve psikolojik iyi oluş üzerinde önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir. Maneviyat, bireyin stres, kaygı ve depresyon gibi olumsuz duygularla başa çıkma kapasitesini artırırken, aynı zamanda kişinin olumlu benlik algısı geliştirmesine yardımcı olur. Yüksek manevi değerlere sahip bireylerin, düşük manevi değerlere sahip bireylere göre

daha yüksek yaşam doyumu ve psikolojik dayanıklılık sergiledikleri ortaya konmuştur (Esendir, 2016, 58). Maneviyat, bireyin içsel huzur arayışını desteklerken, duygusal refah ve yaşam kalitesinin artırılmasında da kritik bir faktör olarak kabul edilmektedir.

Maneviyyatın bireyin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkilerini anlamak için, bu kavramın hem dini hem de seküler boyutlarıyla ele alınması önemlidir. Maneviyat, bireyin kendisiyle, ailesiyle, toplumsal çevresiyle ve evrensel bir bütünlükle kurduğu anlam dolu ilişkilerin bir bütünü olarak değerlendirilir. Türk akademik literatüründe, maneviyyat çoğunlukla din ile ilişkilendirilmiş olsa da bireyin dini bir bağlamdan bağımsız olarak da yaşam amacını sorgulama ve anlam arayışı içinde olabileceği belirtilmiştir (Kökalan, 2017, 34).

Din ve maneviyyat arasındaki bu ayrım, bireyin kendi varoluşunu anlamlandırma sürecinde kritik bir rol oynar. Maneviyat, bireyin etik değerlerini şekillendirirken, aynı zamanda kişinin toplumsal bağlarını güçlendiren bir boyuta sahiptir. Psikolojik bağlamda maneviyyat, bireyin yaşam stresleriyle baş etme becerisini artırır ve kişinin kendisiyle daha güçlü bir bağ kurmasını sağlar (Hill-Pargament, 2003, 68). Ayrıca, maneviyyat bireylerin duygusal zekâlarını geliştirmelerine, empati yeteneklerini artırmalarına ve toplumsal aidiyet hislerini güçlendirmelerine katkıda bulunur. Özellikle ergenlik dönemi gibi bireyin kimlik ve değer arayışının yoğun olduğu bir süreçte, manevi yönelimlerin psikolojik sağlamlığı desteklediği bilinmektedir. Ergenlerin manevi değerler aracılığıyla yaşamın anlamını sorgulama, duygusal denge sağlama ve olumlu bir benlik geliştirme süreçleri desteklenebilir.

Maneviyyat kavramı, bireyin psikolojik iyi oluşunu desteklerken aynı zamanda toplumsal ve kültürel bağlamda da önemli bir rol oynar. Türkiye'deki çalışmalar, maneviyyatın hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ruhsal ve duygusal denge sağlama noktasındaki önemini vurgulamaktadır. Örneğin, manevi değerlere bağlı bireylerin toplumsal aidiyet hissinin daha güçlü olduğu ve bu kişilerin yaşam streslerini daha etkili şekilde yönetebildiği belirtilmiştir (Mahoney, 2010, 813).

Sonuç olarak, maneviyyat hem bireysel hem de toplumsal bir olgu olarak ele alınmalı ve bireylerin ruhsal sağlıklarını destekleyen bütüncül bir yaklaşım içinde değerlendirilmelidir. Psikolojik iyi oluşu artıran bu

önemli kavram, kişinin yaşamına anlam katma, etik değerler geliştirme ve toplumsal bağlarını güçlendirme süreçlerinde temel bir rol oynar.

3. Ergenlikte Maneviyat İlişkisi

Ergenlik dönemi, bireyin fiziksel, duygusal, sosyal ve bilişsel gelişim süreçlerini yoğun şekilde deneyimlediği, kimlik arayışında olduğu ve hayatın anlamını sorgulamaya başladığı kritik bir dönemdir. Bu süreçte, ergenler kendilerini anlamlandırma ve yaşamın amacını keşfetme çabası içine girerler. Maneviyat, bu dönemde bireylerin ihtiyaç duyduğu anlam arayışına destek olan önemli bir unsur olarak öne çıkar. Manevi değerler, bireylerin hem kendileriyle hem de çevreleriyle daha anlamlı bağlar kurmalarına olanak sağlar. Araştırmalar, manevi yönelimin, ergenlerin psikolojik, sosyal ve duygusal iyilik halleri üzerinde derin etkiler bıraktığını göstermektedir (Esendir, 2016, 58).

Maneviyyat, ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarını artırarak stres, kaygı ve kimlik karmaşasıyla başa çıkmalarına yardımcı olur. Örneğin, Esendir'in (2016) çalışması, manevi değerlere sahip olan ergenlerin depresyon, anksiyete ve madde bağımlılığı gibi riskli davranışlara karşı daha dirençli olduklarını ortaya koymaktadır.

Maneviyyat ayrıca, ergenlerin toplumsal aidiyet duygusunu güçlendiren, aile ve sosyal çevreyle olan ilişkilerinde uyumu artıran bir faktör olarak da karşımıza çıkmaktadır. Mahoney'nin (2010) araştırmasında, aile içindeki manevi atmosferin ergenlerin kendilerini değerli hissetme süreçlerine katkıda bulunduğu ve sağlıklı bir kimlik gelişimi sağladığı vurgulanmıştır (Mahoney, 2010, 810-814). Bu bağlamda, ailelerin ergenlik dönemindeki bireylere sağladığı manevi destek, bireylerin sadece psikolojik iyilik hali üzerinde değil; aynı zamanda toplumsal sorumluluk bilinci kazanmaları üzerinde de olumlu etkiler yaratmaktadır.

Ergenlik dönemi aynı zamanda bireylerin kimlik geliştirme ve ahlaki değerlerini belirleme sürecini kapsar. Erikson'un (1968) kimlik oluşumu teorisine göre manevi değerler, ergenlerin kimlik arayışında önemli bir rehber rolü oynar. Erikson, manevi inançların bireyin yaşamını anlamlandırmasında ve bir kimlik duygusu geliştirmesinde kritik öneme sahip olduğunu belirtmiştir (Erikson, 1968, 94-100). Bu dönemde dini inançlar ve manevi pratikler, ergenlerin ahlaki kararlar almasını ve bu

kararların sonuçlarını değerlendirmesini kolaylaştırır (Hill-Pargament, 2003, 68).

Araştırmalar, manevi yönelimin ergenlerin duygusal refahı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu da göstermektedir. Hill ve Pargament (2003), maneviyatın, bireyin zihinsel sağlık durumunu iyileştiren ve stresle başa çıkma kapasitesini artıran bir faktör olduğunu ifade etmişlerdir (Hill-Pargament, 2003, 67-69). Bu bağlamda, manevi değerlerin geliştirilmesi, bireylerin duygusal istikrar sağlamalarına, yaşamlarına anlam kazandırmalarına ve olumlu bir benlik saygısı geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

Maneviyatın ergenlik dönemindeki akademik başarı üzerindeki etkileri de literatürde dikkat çeken bir başka boyuttur. Steinberg (2011), manevi değerlere sahip bireylerin öz disiplin ve sorumluluk duygularının gelişmesiyle akademik başarıda daha başarılı olduklarını ifade etmiştir (Steinberg, 2011, 120-124). Maneviyatın sağladığı duygusal denge, ergenlerin hedeflerine odaklanmalarını ve uzun vadeli planlar yapmalarını kolaylaştırmaktadır (Smith- Denton, 2005, 65-70).

Sonuç olarak, literatürdeki araştırmalar, manevi yönelimin ergenlik dönemindeki bireylerin psikolojik, duygusal, sosyal ve akademik yaşamlarına olumlu etkiler sağladığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda; aileler, eğitim kurumları ve rehberlik sistemleri, ergenlik dönemindeki bireylerin manevi gelişimlerini desteklemelidir. Ergenlerin bu dönemde manevi değerler geliştirmeleri, sadece bireysel değil; toplumsal fayda sağlama açısından da önem taşımaktadır. Maneviyat, ergenlerin ruhsal dengelerini bulmalarına, yaşamlarını anlamlandırmalarına ve gelecekte daha dirençli bireyler olarak topluma katkı sunmalarına olanak sağlar.

4. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, 2000-2024 yılları arasında ergenlik ve maneviyat teması üzerine yazılmış tezleri analiz etmek için nitel bir araştırma yöntemi benimsemiştir. Araştırma süreci veri toplama, analiz çerçevesi, verilerin yorumlanması ve doğrulama aşamalarından oluşmaktadır. Her aşama detaylı bir şekilde ele alınarak sistematik bir yaklaşım izlenmiştir. Araştırmanın ilk aşamasında, ergenlik ve maneviyat temalı tezleri belirlemek amacıyla kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Bu süreçte

ulusal tez arşivleri, üniversite kütüphaneleri ve açık erişim platformları gibi kaynaklardan yararlanılmıştır. Tezlerin taranması sırasında "ergenlik", "maneviyat", "ergen" gibi anahtar kelimeler kullanılmıştır. Dahil edilme kriterleri arasında 2000-2024 yılları arasında yazılmış ve ergenlik ile maneviyat konularını merkeze alan tezler yer alırken; doğrudan ilgili olmayan veya erişilebilir olmayan çalışmalar hariç tutulmuştur. Belirlenen tezler, tematik içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Öncelikle tezler araştırma disiplinine (psikoloji, eğitim, teoloji vb.) ve yöntemine (nitel, nicel veya karma yöntem) göre kategorize edilmiştir. Daha sonra maneviyatın ergen kimlik gelişimi, ahlaki gelişim, ruh sağlığı ve başa çıkma stratejilerindeki rolü gibi temel temalar belirlenmiştir. Analiz sürecinde, tezlerden elde edilen bulgular detaylı bir şekilde yorumlanmıştır. Tek tek çalışmaların sonuçları incelenerek ortak temalar ve farklılıklar ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca, gözlemlenen eğilimler mevcut literatürle karşılaştırılmış ve bu bağlamda literatürdeki boşluklar tespit edilmiştir. Gelecekteki araştırmalar için öneriler sunulmuştur. Araştırma bulgularının güvenilirliğini artırmak için alan uzmanlarından geri bildirim alınmıştır. Gelişim psikolojisi ve dini çalışmalar alanında uzman kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda analiz süreçleri gözden geçirilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu yöntemsel yaklaşım, ergenlik ve maneviyat kesişiminde son yirmi dört yıl içinde yapılmış çalışmaları kapsamlı ve derinlemesine bir şekilde analiz etmeyi amaçlamaktadır.

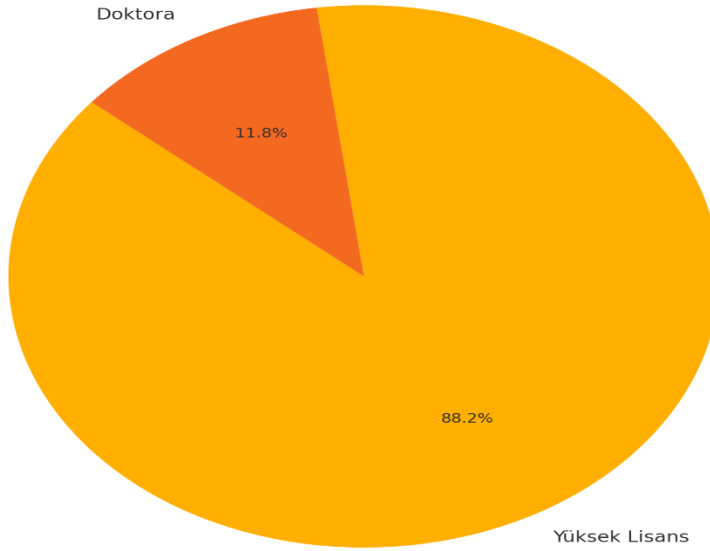
5. Bulgular

Bu bölümde “2000-2024 yılları arasında ergenlerin maneviyatı üzerine yapılan lisansüstü bilimsel çalışmaların dağılımı nasıldır?” araştırma problemi doğrultusunda yapılan doküman analizi sonucunda elde ettiğimiz analiz sonuçları paylaşılmaktadır. Araştırmaya dahil edilmiş tezler; tezlerin araştırma derecesine göre, tezlerin yöntemine göre, araştırma yılına göre, üniversitelerine göre ve ele aldıkları konulara göre başlıklandırılmıştır. Analiz sonuçları, maneviyatın ergenlik dönemindeki etkilerini anlamaya yönelik teorik ve uygulamalı bir çerçeve sunmak amacıyla yorumlanmıştır.

5.1. Tezlerin Araştırma Derecesine Göre Dağılımı

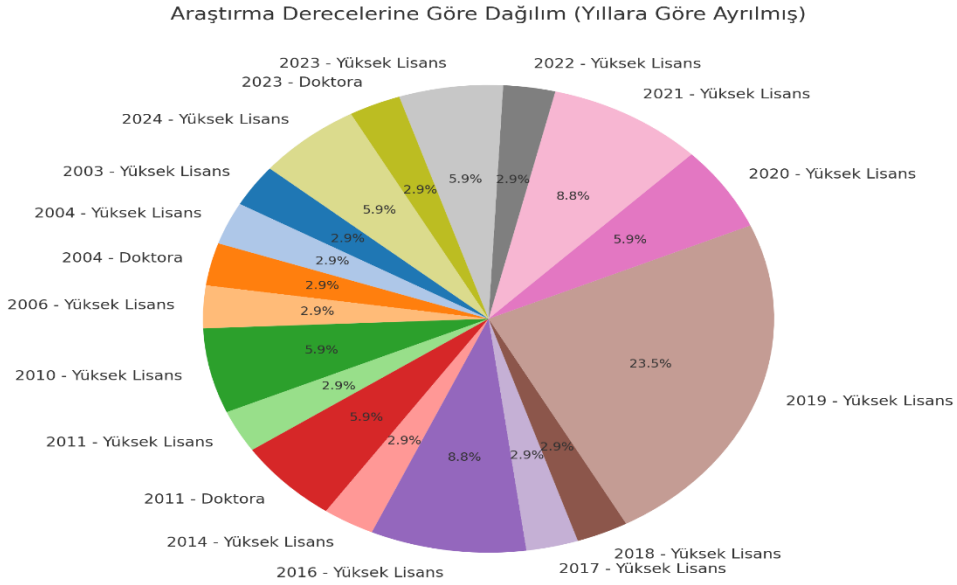
Ergenlik döneminde maneviyat alanında yapılmış tezlerin türüne göre dağılımlarına bakıldığında %88,2'sinin yüksek lisans, %11,8'inin doktora tezi olduğu görülmektedir (bk. Şekil 1).

Araştırma Derecelerine Göre Dağılım (Yüksek Lisans ve Doktora)

Şekil 1: Tezlerin Araştırma Derecesine Göre Dağılımı

Grafik, yüksek lisans düzeyindeki araştırmaların yaygın olduğunu, doktora düzeyindeki araştırmaların ise daha spesifik ve az sayıda yapıldığını göstermektedir. Nicel araştırmaların baskın olduğu yıllar (örneğin 2019), genellikle yüksek lisans araştırmalarının da zirveye ulaştığı dönemlerle örtüşmektedir. Bu grafik, araştırma derecelerinin genel trendlerini anlamak için önemli bir araçtır. Özellikle yüksek lisansın geniş bir araştırma kitlesi tarafından tercih edildiği ve doktora araştırmalarının daha spesifik dönemlerde yoğunlaştığı sonucu çıkarılabilir.

Şekil 2: Tezlerin Yıl ve Derecelerine Göre Dağılımı

Bu grafik, araştırma derecelerinin (yüksek lisans ve doktora) yıllara göre dağılımını ve yüzde oranlarını görselleştirmektedir. Grafik aşağıdaki başlıca noktaları ortaya koymaktadır: Grafik, yüksek lisans araştırmalarının toplamda daha büyük bir yüzdesini oluşturduğunu açıkça göstermektedir. Her yıl için yüksek lisans tezlerinin sayıca üstün olduğu görülmektedir; bu da bu derecenin daha yaygın bir akademik seviyeyi temsil ettiğini doğrulamaktadır. Doktora düzeyindeki araştırmalar, özellikle 2011 ve 2023 yıllarında ön plana çıkmıştır. Bu durum, belirli dönemlerde daha ileri düzey araştırmalara olan ilginin arttığını göstermektedir. Renkli ayırım, her yılın araştırma yoğunluğunu vurgulamaktadır. Örneğin, 2019 yılı yüksek lisans araştırmaları açısından çok yüksek bir orana sahiptir, bu yıl veri odaklı çalışmaların akademide büyük bir odak noktası olduğunu göstermektedir.

Bu grafik, yıllar içerisinde araştırma derecelerindeki eğilimleri ve hangi yıllarda hangi derecelerin daha ön planda olduğunu net bir şekilde ortaya koymaktadır.

6. Yöntemlerine Göre Tezlerin İncelenmesi

6.1. Nicel Araştırma Yöntemleri Kullanan Tezler

Yıl	Yazar	Tez Adı	Yöntem
2006	Esen Dinçel	Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler	Anket, MANOVA ve regresyon analizleri
2010	Sevgi Öztürk	Ergenlikte Madde Bağımlılığının Projektif Testler Aracılığıyla İncelenmesi	Rorschach testleri ve psikanalitik içerik analizi
2011	Fatma Oluğ	Erinlik Dönemindeki Öğrencilerde Dini Tutum ve Davranışlar	Korelasyon, t-testi ve ANOVA analizleri
2011	Orhan Gürsu	Ergenlik Dönemi Psikolojik Sağlık ve Dindarlık İlişkisi	SPSS kullanılarak Kısa Semptom Ölçeği ve Dini Hayat Ölçeği analizleri
2014	Zeliha Çamur	Yaşamda Anlam ve Dindarlık İlişkisi (Geç Ergenlik Dönemi)	Anket; SPSS analizleri
2015	Gökmen Arslan	Ergenlikte Algılanan Duygusal İstismar ve Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişki	Psikolojik Sağlık Ölçeği ve MANOVA; kriz analizi
2016	Melek Özdemir	Ergenlik Döneminde Bağlanma, Özerklik ve Öznel İyi Oluş	Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) ve ölçek analizleri
2017	Büşra Şeftalici	Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Sınav Kaygısı ve Maneviyat (Şanlıurfa -Viranşehir Örneği)	ANOVA ve t-testi analizleri
2018	Hülya Memiş	Manevi Danışmanlık Uygulamalarının Ergenlerin Ergenlik Sorunlarıyla Başa Çıkma Düzeylerine Etkisi	Anket, Deneysel desen: 2x2 ön-test ve son-test kontrol gruplu klinik desen
2016	Feyza Nur Kaleci	Ergenlik Dönemi Kimlik Oluşumunda Dinin Rolü: Konya Örneği	İstatistiksel analizler: Korelasyon ve regresyon

2019	Tuğba Bakırtas	Ergenlik Döneminde Bilişsel Faktörlerin Karar Verme Sürecine Etkisinin Din Psikolojisi Yönünden İncelenmesi (Adapazarı Örneğinde)	Anket-ilişkisel tarama modeli
2021	Zeynep Çakmak	Ergenlerde Maneviyat, Sosyal Medya Bağımlılığı ve Değerler Arasındaki İlişkiler	SPSS kullanılarak korelasyon ve ANOVA analizleri
2023	Sinem Karaoğlu	Ergenlik Döneminde Ebeveynin Duygusal Erişilebilirliği, Başa Çıkma Stratejileri Ve Sosyal Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki: Yılmazlığın Aracı Rolü	MANOVA ve regresyon analizleri
2024	Burak Arslan	Bağımlılık Ve Maneviyat Düzeyinin Tedavide Kalma Süresi Arasındaki İlişkisinin İncelenmesi	Anket; SPSS kullanılarak ANOVA ve t-testi analizleri
2024	Hilal Hastürk	18-25 Yaş Arası Bireylerin İntihar Olasılığında Aile Aidiyeti ve Maneviyatın Rolü	Korelasyonel araştırma; ölçek analizleri
2020	Ece Aydemir	Psikolojik İyi Oluş, Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar ve Romantik İlişkilerde Öz Yeterlik	Nicel çalışma: çevrimiçi anket; korelasyon ve regresyon analizleri
2019	Müslime Erden	Ergenlik Döneminde Dindarlık Eğilimi ve Riskli Davranışlar Arasındaki İlişki	İlişkisel tarama modeli; SPSS analizleri
2019	Fikret Yıldız	Hafızlık Eğitiminde Ergenlik Dönemine Bağlı Yaşarulan Problemler (Eskişehir İli Örneği)	İlişkisel tarama modeli; anket ve ölçek analizleri
2016	Yasemin Yılmaz Çıtır	Ergenlik Döneminde Dindarlık, Şükür ve Hayat Memnuniyeti (İstanbul Pendik Örneği)	Kesitsel model; SPSS analizleri
2019	Rumeysa Ulusal	Ergenlikte Sigara Kullanımı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki	Tarama modeli; SPSS analizleri
2022	Muhammet	Ergenlik Döneminde Adil	Nicel araştırma; SPSS

2011	Şahbaz Ümit Morsünbül	Dünya İnancı ve Dindarlık Ergenlikte Özerkliğin ve Biçimlendirilmesinin Öznel İyi Oluşu Üzerindeki Etkisi	ile korelasyon analizi Yol modeli analizi; LISREL ve SPSS kullanılarak analiz
2019	Zühre Demir	Ergenlik Döneminde Dinî İnanç Ve Şüpheler İle Psikososyal Değişkenler Arasındaki İlişki Üzerine Bir Alan Araştırması: İstanbul Örneği	Tanımlayıcı tarama modeli; çok aşamalı örnekleme
2004	E. Arzu Oral	Ergenlik Döneminde Stres Başa Çıkma: Stresle Başa Çıkma Programının Geliştirilmesi ve Etkililiğinin Değerlendirilmesi	Psikoeğitim programı ve ön-son test; SPSS analizleri
2023	Ahmet Kasım Sezgin	Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı, Maneviyat ve İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişki	Betimsel ve ilişkisel analiz; ANOVA ve korelasyon analizleri
2023	Yüstra Nur Aytar	İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları ile Maneviyat Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Nicel korelasyon araştırması; t-testi ve ANOVA analizleri
2019	Furkan Kulu	Ergenlik Döneminde Dini Başa Çıkma Ve Anlam Arayışı	Anket tekniği, İstatistiksel analizler: t- testi ve ANOVA
2019	Zühal Tunç	Ergenlik Döneminde Benlik Saygısı ve Sigara Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	İlişkisel tarama modeli

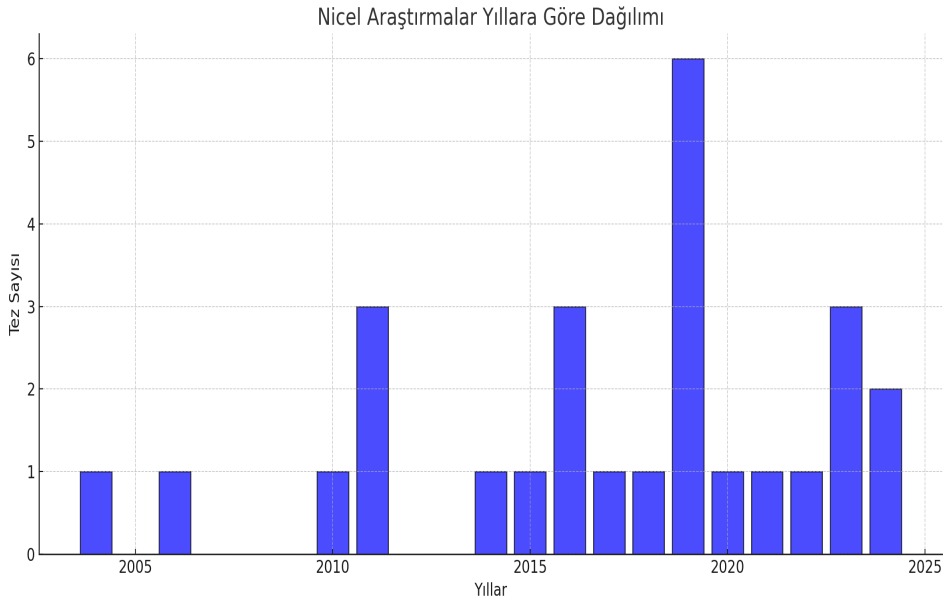
Tablo 1: Nicel Araştırma Yöntemleri Kullanılan Tezler

Yukarıdaki tabloda yer alan nicel araştırma yöntemiyle hazırlanmış tezlerde, farklı veri toplama ve analiz tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. Sayısal verilere dayalı analizlerle desteklenen çalışmalara nicel araştırma yöntemleri denir. Her tezde kullanılan yöntem ve analiz teknikleri, teorik olarak odaklandığı konulara özgü özellikler sunmaktadır. Birçok tezde, anketler ve ölçekler temel veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Anketlerle ölçüm verileri genellikle SPSS, MANOVA, ANOVA ve regresyon analizleriyle işlenmektedir.

Anket tekniği, bireylerin bilişsel, duygusal ve davranışsal

durumlarını anlamak için etkili bir yöntemdir. Nicel çalışmalar, bu tekniklerle büyük veri gruplarını analiz ederek tutarlı genellemeler yapabilir (Aydemir, 2020). Bazı tezlerde, psikolojik şekilleri düzenlemek için özel ölçekler kullanılmıştır: Ece Aydemir ve Yasemin Yılmaz Çıtır'ın çalışmalarında psikolojik iyi oluşum ve memnuniyet gibi değişkenler detaylı ölçeklerle ölçülmüş ve analiz edilmiştir. Yapısal Eşitlik Modeli gibi analiz yöntemleri, Melek Özdemir ve Ümit Morsünbül tarafından tercih edilmiştir.

Yapısal eşitlik modeli gibi araçlar, neden-sonucun anlaşılmasını sağlar. Pek çok tezde, ergenlikte dindarlık, maneviyat ve anlam arayışı gibi konulara odaklanılmıştır. Furkan Kulu, Zeliha Çamur ve Tuğba Bakırtaş tarafından yapılan çalışmalar, dindarlık düzeyi ile bireysel psikolojik değişkenler arasındaki ilişkiler için nicel değişkenler kullanmıştır. Dindarlık ve maneviyat gibi değişkenler, çözülecek

Şekil 3: Nicel Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

Sonuç olarak nicel araştırmalar grafiği, yıllara göre nicel yöntemlerle yapılan tezlerin sayısını göstermektedir. 2019 ve 2023 yılları en fazla tez yapılan dönemlerdir. Bu durum, nicel araştırma yöntemlerinin bu yıllarda daha fazla tercih edildiğini göstermektedir.

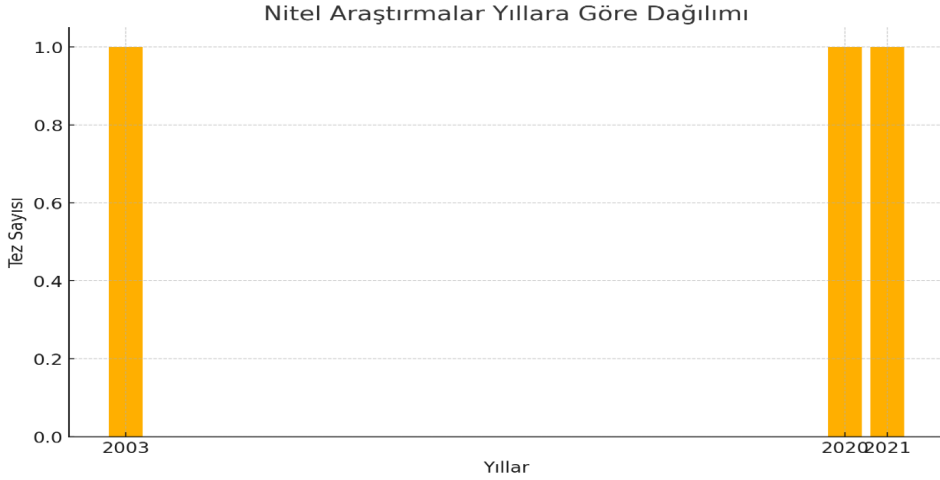
2.2. Nitel Yöntem Kullanılan Tezler

Yıl	Yazar	Başlık	Yöntem
2003	İsa Özel	Ergenlik Dönemi ve Dua	Nitel araştırma: Görüşme ve anket; içerik analizi
2021	Hürü Demiröz	Ergenlerde Çoklu Zekâ, Dindarlık ve Maneviyat İlişkisi	Nitel çalışma: odak grup görüşmeleri; içerik analizi
2020	Hasibe Öner	Ergenlik Döneminde Dini Şüphe ve Sorgulamalar : Lise Öğrencileri Üzerinde Nitel Bir Araştırma	Nitel çalışma: fenomenolojik analiz ve içerik analizi

Tablo 2: Nitel Araştırma Yöntemleri Kullanılan Tezler

Tablodaki tezler, ergenlik dönemiyle ilgili nitel araştırma yöntemlerini kullanarak çeşitli dini ve psikolojik temaları içermektedir. Nitel yöntemlerinin seçilmesi, ergenlerin bireysel deneyimlerini, algılarını ve sosyal çevre ile olan iletişimlerini daha büyüme odaklı bir yaklaşım olarak yansıtıyor. Her biri, farklı bir nitel yöntem kullanılarak ergenlik döneminin dini, manevi ve psikolojik boyutlarını incelemiştir. Tezler derinlemesine görüşme ve deneyimlere odaklanan çalışmalardır. Bu tezlerde ağırlıklı olarak fenomenolojik analiz, içerik analizi ve odaklanan grup görüşmeleri gibi süreçler tercih edilmiştir. Bu yöntemde değiştirilebilecek deneyimlerine ve anlamlandırmalarına odaklanarak, verilerin doğrudan bireysel perspektiflerden toplanması sağlanmaktadır. “Ergenlik Döneminde Dini Şüphe ve Sorgulamalar” başlıklı tezde, lise öğrencilerinin dini şüphe ve sorgulama süreçleri fenomenolojik bir yaklaşımla incelenmiş; bu yöntem, katılımcıların kendi deneyimlerine dayalı anlatımlarının derinlemesine analizine olanak tanımıştır. (Öner, 2020).

Ergenlerde Çoklu Zekâ, Dindarlık ve Maneviyat İlişkisi başlıklı çalışma, odaklı grup görüşmeleri, ergenlerin manevi algılarını ve dindarlıklarını keşfetmeyi hedeflenmiştir. Bu yöntem, grup dinamiklerini ve ortak deneyimleri ortaya çıkarmak için etkili bir araç olmuştur (Demiröz, 2021). Bu tezler, nitel araştırma yöntemlerinin ergenlerin psikolojik ve manevi gelişimlerini anlamada değerli bir araç olduğunu göstermektedir.

Şekil 4: Nitel Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

Nitel araştırmalar grafiği, bu yöntemin daha az tercih edildiğini ancak belirli yıllarda öne çıktığını göstermektedir. Özellikle 2021 ve 2020 yıllarında nitel tezlerin artış gösterdiği görülmektedir.

a. Karma Araştırma Yöntemi Kullanılan Tezler

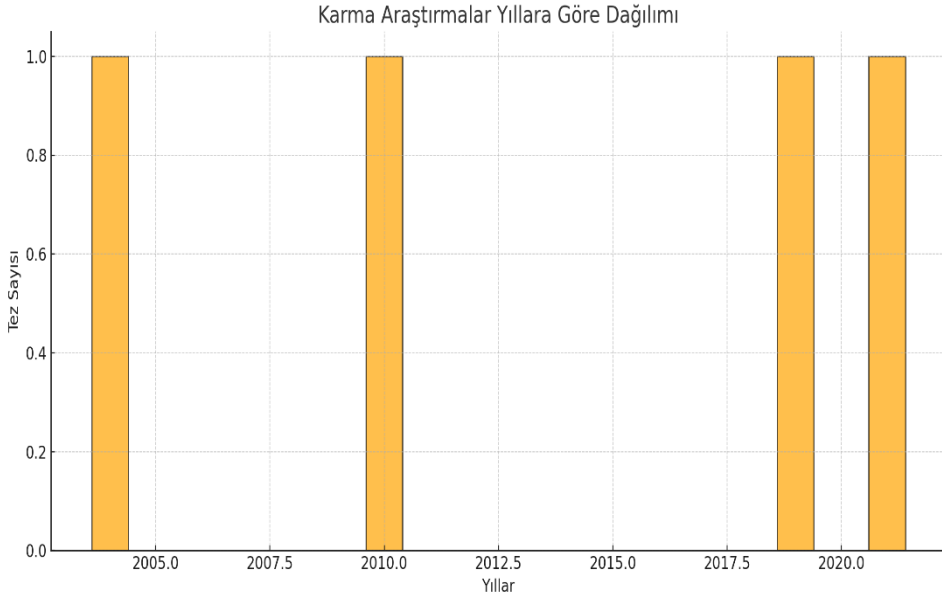
Yıl	Yazar	Başlık	Yöntem
2004	Melahat Soykatırcı	Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin Okullardaki Psikolojik Danışma Hizmetlerine Bakış Açıları	Literatür taraması ve anket; istatistiksel analiz
2019	Asiye Usluca	Ergenlik Dönemindeki Bireylerin Madde Kullanım Eğilimleri ile Öz Yeterlik İnançlarının İncelenmesi	Betimsel araştırma; SPSS analizleri
2010	Neslihan Bayraktar	Kur'an Kurslarında Ergenlik Dönemi Öğrencilerinin Sorunları Ve Beklentileri	Anket, gözlem, mülakat analizleri
2021	Burcu Gül Gürbüz	Ergenlik Dönemi Dini Obsesif Kompulsif Bozukluk (Okb): Din Eğitimi Alan Öğrenciler Üzerine Karşılaştırmalı Bir inceleme	Anket; içerik analizi

Tablo 3: Karma Araştırma Yöntemleri Kullanılan Tezler

Karma veri toplama analizleri hem nitel hem de nicel yöntemlerin bir arada kullanımının sağladığı avantajlarla dikkat çeker. Tabloda yer alan tezlerde, ergenlik dönemine ilişkin psikolojik, sosyal ve dini boyutlar bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır. Melahat Soykatırcı (2004) çalışmasında literatür taraması ve anket yöntemlerini birleştirerek, ergenlik dönemindeki okullardaki psikolojik terapi hizmetlerine bakış açılarını incelemiştir. Çalışma hem mevcut teorik bilgilerden yararlanmış hem de anket verileriyle desteklenerek analizler gerçekleştirmiştir. Karma yöntemleri, kişilerin bireysel özellikleri ile genel gelişmeler için etkili bir yöntem olmuştur (Soykatırcı, 2004). Asiye Usluca (2019), ergenlerin madde kullanım süreçleri ile öz yeterlik inançlarını araştırmıştır. Her ne kadar çalışma SPSS analizleriyle nicel olarak desteklenmiş olsa da bireysel deneyimler ve genel gelişmeler nitel boyutlarıyla birlikte ele alınmıştır. (Usluca, 2019). Neslihan Bayraktar (2010), Kur'an kurslarında eğitim alanındaki ergenlerin karşılaştıkları sorunlar ve değerlendirme anketi, gözlem ve röportaj analizleriyle değerlendirmiştir. Karma yönteminin burada kullanımı, ergenlerin hem bireysel anlatımları hem de gözlemlerle yapılan objektif verilerle elde edilmesi mümkün kılınmıştır (Bayraktar, 2010). Burcu Gül Gürbüz'ün (2021) çalışması, din eğitimi alan ergenlerde dini obsesif kompulsif bozukluk (OKB) üzerine yoğunlaşmış ve bu durumun değerlendirilmesi için anketler ve içerik analizlerini birleştirmiştir. Bu yöntem hem bireysel tepkileri hem de genel durumları ortaya koymak için etkili olmuştur (Gürbüz,2021).

Karma yöntemi, teorik bilgilerin pratiğe dönüştürülmesinde önemli bir araç olmuştur. Bu tezlerde hem literatür taraması gibi teorik çerçeveler hem de sahadan yapılan incelemeler ve gözlemler gibi pratik yöntemler başarıyla birleştirilmiştir. Karma yönteminin kullanımı hem elde edilen deneyimlere odaklanmayı hem de bu deneyimlerin dünya genelindeki karşılıklarının analiz edilmesini mümkün kılmaktadır. Bu yöntem, özellikle bireysel farklılıklar ile genel eğilimleri birlikte ele almak açısından uygun bir araçtır. Bu tür tezlerde kullanılan yöntemler, araştırma sorularını daha kapsamlı bir biçimde ele alma imkânı sunar. Özellikle ergenlik dönemi ile maneviyat arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla, farklı veri kaynaklarının kullanıldığı geniş kapsamlı dağılımlar da gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, betimsel analizler ve ilişkisel yöntemler sıklıkla başvurulan teknikler arasında yer almaktadır. Betimsel analizler ve ilişkisel çalışmalar sıklıkla kullanılan yöntemlerdir. Nitel ve

teorik yaklaşımlar ise daha derin analizler sunarak manevi değerlerin kapsamlılığını sağlamıştır. Bu farklılıklar, araştırmalarda zenginlik olarak görülmektedir.

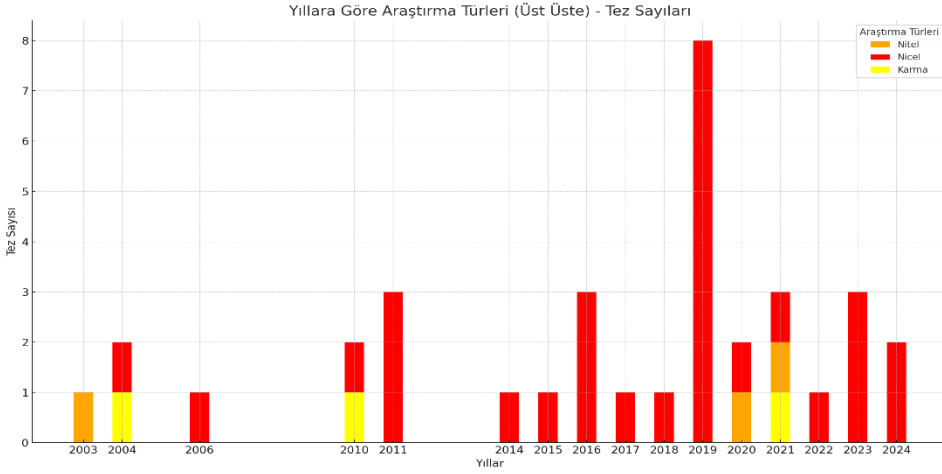

Şekil 5: Karma Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

Karma araştırmalar grafiği, bu yöntemin belirli yıllarda sınırlı sayıda kullanıldığını göstermektedir. 2004, 2019 ve 2021 yılları karma araştırmalar açısından dikkat çekicidir.

7. Yıllarına Göre Ayrılmış Tezlerin İncelenmesi

Ergenlik dönemi ve maneviyat temalı tezlerin yıllara göre dağılımını incelemek, bu alandaki akademik ilginin zamanla nasıl bir gelişim gösterdiğini anlamak açısından önemlidir. 2000-2024 yılları arasında kapsayan bu çalışma, belirli dönemlerde tez sayılarında artış ve azalışların olduğunu göstermektedir. Özellikle 2010'lu yılların ortalarından itibaren bu alana yönelik ilginin belirgin şekilde arttığı gözlemlenmiştir. Bu artış, hem toplumun manevi ihtiyaçlarına duyulan farkındalığın yükselmesi hem de maneviyat ve ergenlik arasındaki ilişkinin bilimsel açıdan daha fazla incelenmeye başlanmasıyla ilişkilendirilebilir. Pandemi dönemi gibi küresel olayların da özellikle 2020 sonrası dönem için manevi konulara yönelik ilginin artmasına katkıda bulunduğu söylenebilir. Yıllara göre bu farklılıklar hem toplumsal ihtiyaçların hem de akademik odakların değişimi açısından değerli ipuçları sunmaktadır.

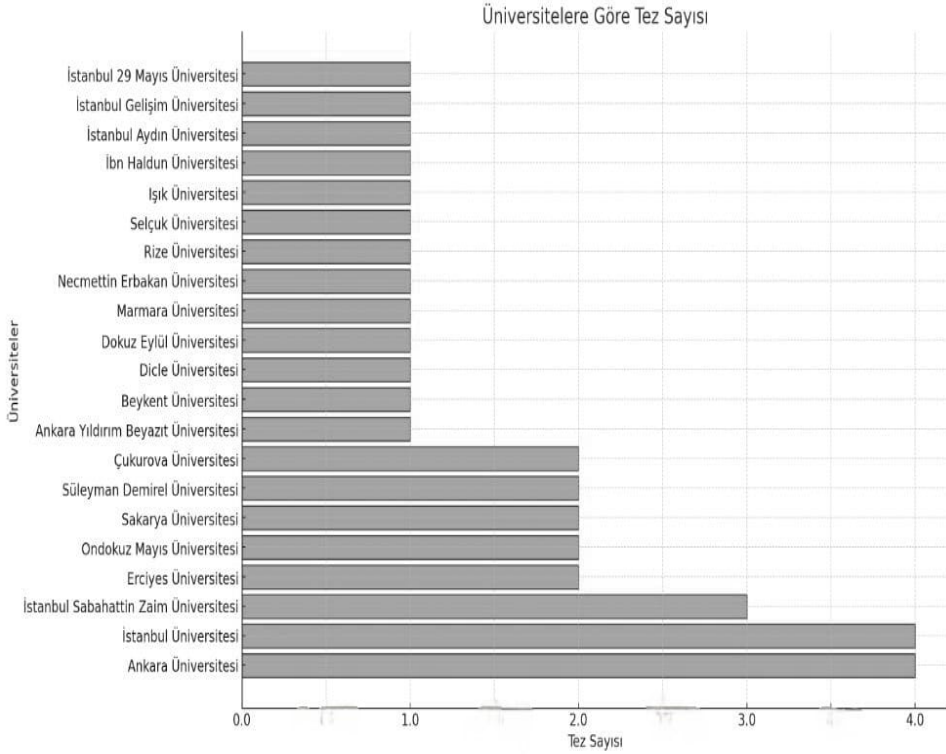
Şekil 6: Yıllara Göre Araştırma Türleri – Tez Sayıları

Grafik, 2003 yılında yalnızca bir nitel yüksek lisans teziyle başlamaktadır. Bu dönemde, araştırma türlerinde genel olarak düşük bir faaliyet seviyesi görülmektedir. 2004 yılı, nicel yöntemli doktora tezi ve karma yöntemli yüksek lisans tezi ile yöntemsel çeşitlilik açısından dikkat çekmektedir. Ancak sonraki yıllarda, nicel araştırmaların nispeten daha baskın olduğu bir eğilim göze çarpmaktadır. Örneğin, 2006 ve 2010 yıllarında yalnızca birer nicel yüksek lisans tezi yapılmıştır. 2010 yılında aynı zamanda bir karma yüksek lisans tezi de görülmektedir. 2011 yılı, önceki dönemlere kıyasla önemli bir sıçrama yapmıştır. Bu yıl, iki nicel doktora tezi ve bir nicel yüksek lisans tezi ile toplamda üç nicel araştırma yapılmıştır. Doktora düzeyindeki nicel çalışmaların artışı, bu yılın akademik üretkenlik açısından öne çıkmasını sağlamaktadır. Bu artış, özellikle veri odaklı araştırmalara olan ilginin arttığını göstermektedir. 2014 yılı, yalnızca bir nicel yüksek lisans tezi ile dikkat çekerken, 2016 yılında nicel yüksek lisans tezlerinin sayısında üç tane artış görülmektedir. Bu eğilim, 2019 yılında zirveye ulaşmıştır. 2019 yılında toplamda sekiz nicel yüksek lisans tezi yapılmış ve bu yıl, grafik üzerinde en yoğun araştırma dönemi olarak öne çıkmıştır. Nicel araştırmaların bu kadar yüksek olması, bilimsel çalışmalarda nicel veri analizine olan yoğun talebin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. 2020 yılı, bir nitel ve bir nicel yüksek lisans teziyle araştırma türleri açısından dengeli bir tablo sunmaktadır. Ancak 2021 yılı, daha fazla çeşitlilik göstermektedir: Bir karma, bir nicel ve bir nitel yüksek lisans tezi yapılmıştır. Bu yıl, araştırma

türlerinin eşit bir şekilde dağıldığı ender yıllardan biridir ve akademik çalışmaların kapsamını genişleten bir dönem olarak değerlendirilebilir. 2022 yılında bir nicel yüksek lisans tezi yapılmış ve bu yılın sakin bir dönem olduğu görülmüştür. Ancak 2023 yılı, toplamda üç nicel çalışma (iki yüksek lisans ve bir doktora) ile araştırma faaliyetlerinde tekrar bir hareketlilik göstermiştir. 2024 yılı ise iki nicel yüksek lisans teziyle nicel araştırmaların hakimiyetini sürdürdüğü bir yıl olmuştur. Grafikte, nicel araştırmaların, özellikle yüksek lisans düzeyinde, en baskın araştırma türü olduğu açıkça görülmektedir. Karma araştırmalar daha az sayıda yapılmış, nitel araştırmalar ise belirli yıllarda öne çıkmıştır (örneğin, 2003, 2020 ve 2021). Yıllar içerisinde araştırma türlerinde belirgin bir artış eğilimi ve çeşitlilik görülmektedir. Bu durum, akademik ilgi alanlarının genişlediğini ve veri odaklı araştırmalara olan ilginin sürdüğünü göstermektedir.

8. Üniversitelerine Göre Ayrılmış Tezlerin İncelenmesi

Ergenlik dönemi ve maneviyat temalı tezlerin üniversitelere göre dağılımını analiz etmek, bu alandaki akademik çalışmaların yoğunlaştığı kurumları ve araştırma eğilimlerini ortaya koymak açısından önemlidir. Üniversitelerin akademik altyapıları, ilgili anabilim dallarının uzmanlık alanları ve bölgesel ihtiyaçlar, tezlerin konularını ve kapsamını etkileyen başlıca unsurlar arasında yer almaktadır. İncelenen tezler, özellikle büyük şehirlerdeki üniversitelerde yoğunlaşmakta olup, bu durum, geniş araştırma imkânları ve multidisipliner yaklaşımlara erişimle ilişkilendirilmektedir. Örneğin; İstanbul, Ankara ve İzmir gibi şehirlerdeki üniversitelerin lisansüstü programları, ergenlik dönemi ve maneviyat ilişkisine dair daha fazla çalışmanın üretildiği kurumlar olarak dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, bazı bölgelerde bu konular üzerine yapılan çalışmaların sınırlı kalması, maneviyat ve ergenlik alanındaki akademik çabaların daha dengeli bir şekilde teşvik edilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu analiz, üniversitelerin araştırma politikalarının ve kaynak tahsislerinin, bu alanda daha geniş bir katkı sunulmasına yönelik nasıl geliştirilebileceği konusunda önemli veriler sunmaktadır.

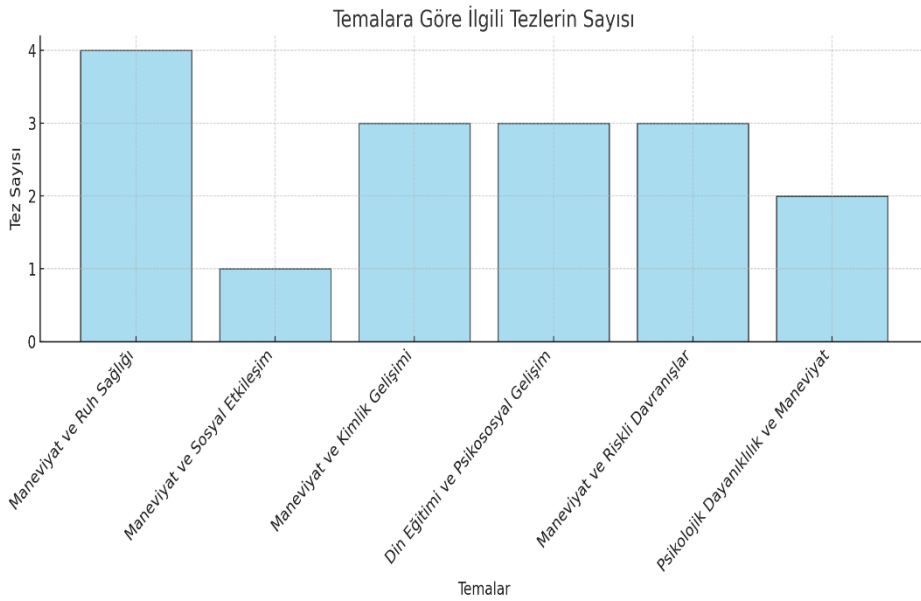
Şekil 7: Üniversitelere Göre Tez Sayısı

Bu grafikte, üniversitelere göre tez sayıları yatay bir sütun grafiği olarak görselleştirilmiştir. Ankara Üniversitesi, diğer üniversitelere kıyasla en yüksek tez sayısına sahiptir ve bu durum, bu üniversitenin maneviyat temalı tezlerde daha etkin bir katkı sağladığını göstermektedir. Daha az sayıda tez üreten üniversiteler, bu alanda daha sınırlı bir akademik üretim yapmaktadır. Bu analiz, üniversitelerin akademik yoğunluğunu ve maneviyat çalışmalarına olan katkısını değerlendirmek için faydalı bir araç sunmaktadır.

9. Ergenlik Döneminde Maneviyat ile İlgili Tezlerin Ortak Temalar ve Alt Temalar İçerik Analizi

Ergenlik döneminde maneviyat, ergenlerin içsel huzur bulma, kimlik oluşturma ve yaşamlarına anlam katma çabalarını destekleyen kritik bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, 2000-2024 yılları arasında yazılmış maneviyat ve ergenlik temalı akademik tezlerin içerik analizi, bu kavramın farklı boyutlarını ortaya koyan ortak temaları ve alt

temaları belirlemek açısından önemli bir fırsat sunmaktadır. Ortaya çıkan temalar, maneviyatın bireylerin psikolojik sağlığı, toplumsal uyumu, riskli davranışlarla başa çıkma kapasiteleri ve kimlik gelişimindeki rolünü derinlemesine ele almaktadır. Özellikle "Maneviyat ve Ruh Sağlığı", "Maneviyat ve Sosyal Etkileşim" ile "Psikolojik Dayanıklılık ve Maneviyat" gibi temalar, bu dönemdeki manevi süreçlerin çok boyutlu etkilerini inceleyen önemli bulgular sunmaktadır. Bu analizler, ergenlerin manevi gelişimini desteklemek amacıyla eğitimciler, aileler ve politika yapımcılar için rehber niteliğindedir.

Şekil 8: Temalara Göre İlgili Tezlerin Sayısı

Bu grafikte, temalara göre ilgili tezlerin sayıları görselleştirilmiştir. “Maneviyat ve Ruh Sağlığı” teması, en yüksek tez sayısına sahiptir ve bu durum, bu alanın akademik çalışmalar açısından yoğun bir ilgi gördüğünü göstermektedir. Diğer taraftan, “Maneviyat ve Sosyal Etkileşim” teması, yalnızca bir teze en düşük temsiliyete sahiptir. Bu, sosyal etkileşim ve maneviyat arasındaki ilişkinin daha az çalışıldığını işaret etmektedir. Diğer temalar ise daha dengeli bir dağılım sergilemektedir.

Maneviyat ve Ruh Sağlığı Teması: Maneviyatın stres, depresyon ve anksiyete gibi psikolojik sorunlar üzerindeki olumlu etkileri belirgin bir

şekilde vurgulanmıştır. Bu bulgular, manevi yönelimlerin stresle başa çıkma ve psikolojik dayanıklılık gibi önemli alanlarda faydalı olduğunu kanıtlamaktadır. Tosyalıoğlu ve Albayrak'ın (2023) araştırmasında 45 ergenle yapılan görüşmelerde, manevi danışmanlık alan gençlerin %72'sinde depresyon ve kaygı düzeylerinde anlamlı bir düşüş görülmüştür. Katılımcılar manevi pratiklerin (dua, ibadet, manevi destek gruplarına katılım) kendilerini daha huzurlu ve güçlü hissettirdiklerini belirtmişlerdir (Tosyalıoğlu-Albayrak, 2023, 42). Bu sonuçlar, ergenlik döneminde yaşanan yoğun kimlik karmaşası ve stresin, manevi uygulamalarla daha sağlıklı yönetilebildiğini göstermektedir. Manevi yönelimin psikolojik dayanıklılığı artırması, ergenin içsel denge kurma sürecinde kritik bir işlev üstlendiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu bulgular, manevi danışmanlığın geleneksel psikolojik destek modellerine tamamlayıcı bir araç olarak entegre edilmesini önermektedir.

Maneviyat ve Sosyal Etkileşim teması: Aile, akran ve okul çevresinin ergenlerin manevi değerlerini şekillendirmedeki kritik rolü öne çıkmaktadır. Din eğitiminin akran etkisi ve sosyal uyumu artırdığı görülmektedir. Sosyal çevre, maneviyatın gelişimindeki temel etkenlerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Mahoney (2010), 7 ülkede 1200 ergen üzerinde yaptığı karşılaştırmalı çalışmada, ailesiyle düzenli dini pratiklere katılan gençlerin %68'inde sosyal uyum düzeyinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Akran etkisiyle oluşan değerler, bireyin maneviyatını ya pekiştirmekte ya da zayıflatmaktadır. Aile ve akran desteğiyle pekişen manevi değerler, ergenlerin toplumsal uyum ve dayanışma yeteneklerini artırmaktadır (Mahoney, 2010, 810-814). Bu bulgular, sosyal çevrenin –özellikle aile ve akran gruplarının– maneviyat gelişiminde katalizör bir rol oynadığını göstermektedir. Bu temada düşük temsili olması, aslında önemli bir araştırma boşluğunu işaret eder. Ergenlikte sosyal uyum ve grup kimliği arayışının güçlü olduğu düşünüldüğünde, manevi etkileşimlerin bu boyuttaki etkilerinin daha fazla çalışılması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Maneviyat ve Kimlik Gelişimi Teması: Maneviyat, ergenlerin kimlik oluşum sürecinde bir rehber olarak rol oynamaktadır. Kimlik arayışı ve dindarlık arasındaki ilişki, manevi değerlerin bireysel karar verme süreçlerini etkilediğini göstermektedir. Bu tema, manevi değerlerin bireylerin kimlik oluşumundaki merkezi rolünü vurgulamaktadır. Kaleci'nin (2016) nitel araştırmasında, 18 lise öğrencisiyle yapılan görüşmelerde, ergenlerin %83'ü dini değerlerin karar verme süreçlerinde

etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle gençlerin ibadet alışkanlıklarının ve dini söylemlerin kimlik tanımlamalarını nasıl etkilediği detaylandırılmıştır (Kaleci, 2016, 193). Maneviyat, ergenin "Ben kimim?" sorusuna yanıt bulmasında bir harita işlevi görmektedir. Kimlik gelişiminin merkezinde yer alan aidiyet duygusu, manevi bağlamda şekillenmekte ve bireysel özerklikle birlikte harmanlanmaktadır. Bu nedenle bu tema, ergenlik psikolojisinin özüne dokunan kritik bir öneme sahiptir.

Din Eğitimi ve Psikososyal Gelişim Teması: Din eğitiminin stresle başa çıkma becerileri ve sosyal değerlerin şekillenmesindeki rolü, ergenlik döneminde olumlu katkılar sağlamaktadır. Bu tema, din eğitiminin yalnızca bireysel manevi gelişime değil; aynı zamanda sosyal ve psikolojik sorunlarla başa çıkmaya da yardımcı olduğunu ortaya koymaktadır. Kulu'nun (2019) çalışmasında 9 hafızlık kurumundaki 140 ergenle yapılan araştırmada, düzenli din eğitimi alan gençlerin %76'sının stresle baş etme düzeyinin "yüksek" kategorisinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu gençlerin sosyal sorumluluk ve empati düzeyleri de anlamlı biçimde yüksek çıkmıştır (Kulu, 2019, 24). Din eğitimi, ergenin sadece bilişsel değil; duygusal ve sosyal gelişimini de etkileyen çok katmanlı bir yapıdır. Özellikle ritüeller yoluyla aktarılan değerler, bireyin sosyalleşme sürecini şekillendirmekte, stres yönetimini kolaylaştırmakta ve benlik algısını pekiştirmektedir. Bu bulgular, din eğitiminin klasik müfredat dışı yönlerini ön plana çıkarmaktadır.

Maneviyat ve Riskli Davranışlar Teması: Maneviyat, sigara ve madde bağımlılığı gibi zararlı alışkanlıkları önlemede etkili bir koruyucu mekanizma olarak öne çıkmaktadır. Ergenlerin riskli davranışlardan uzak durmalarında maneviyatın koruyucu bir unsur olduğu gözlemlenmiştir. Maneviyat, bu tür sorunlardan uzak durmada koruyucu bir yapı sunmaktadır. Arslan (2024), rehabilitasyon merkezindeki 60 ergenle yaptığı çalışmada, manevi yönelimi yüksek bireylerin bağımlılığa tekrar başlama oranının %22'ye kadar düştüğünü belirtmiştir. Katılımcıların %68'i, manevi değerlerin "bağımlılıkla mücadelede içsel güç sağladığını" ifade etmiştir (Arslan, 2024, 56). Ergenlik döneminde dürtü kontrolünün düşük olması, riskli davranışlara yönelimi artırır. Bu noktada maneviyat, bireyin içsel otokontrolünü sağlayan bir faktör olarak öne çıkar. Ayrıca manevi değerlerin "anlam bulma" işlevi, ergenin boşluk hissiyle başa çıkmasına yardımcı olmaktadır. Bu, maneviyatın önleyici ruh sağlığı hizmetlerinde değerlendirilmesini gerektirir.

Psikolojik Dayanıklılık ve Maneviyat Teması: Ebeveyn-çocuk ilişkilerinin güçlenmesinde manevi değerlerin rolü büyüktür. Manevi başa çıkma yöntemleri, ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarını artırmaktadır. Bu tema, manevi değerlerin aile içi ilişkiler ve psikolojik dirençlilik üzerindeki etkisini detaylandırmaktadır. Karaoğlu (2023), 80 lise öğrencisiyle yürüttüğü çalışmada, manevi başa çıkma düzeyi yüksek bireylerin, duygusal istismara karşı daha az psikolojik yıkım yaşadığını bulgulamıştır. Özellikle ebeveyn-çocuk ilişkisinde manevi diyalogların psikolojik sağlamlığı artırdığı vurgulanmıştır (Karaoğlu, 2023, 73). Psikolojik dayanıklılık, kriz dönemlerinde ayakta kalabilmeyi sağlar ve manevi başa çıkma bu noktada bir “içsel destek sistemi” sunar. Ergenlikte karşılaşılan ailevi veya sosyal travmalar, manevi bağlamda yorumlandığında daha az tahribat yaratmaktadır. Bu nedenle maneviyat, sadece bir inanç sistemi değil, aynı zamanda ruhsal bir direnç mekanizmasıdır.

Sonuç olarak ergenlik döneminde maneviyatın bireylerin ruhsal, sosyal ve psikolojik gelişimine olan katkılarını çok boyutlu bir şekilde incelemektedir. Temalar arasındaki ilişkiler, maneviyatın bireylerin yalnızca kişisel değil; aynı zamanda toplumsal bağlamda da sağlıklı bir gelişim süreci geçirmelerine yardımcı olduğunu ortaya koymaktadır. Tüm temalar, manevi değerlerin ergenlikte psikolojik iyilik hali ile pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Maneviyat gerek bireysel gerekse sosyal düzeyde koruyucu ve yönlendirici bir faktör olarak işlev görmektedir. Aile, akran, din eğitimi gibi dışsal faktörlerle maneviyatın içselleştirilmesi arasında güçlü korelasyonlar gözlemlenmektedir. “Maneviyat ve Sosyal Etkileşim” teması, diğer temalara göre daha az temsil edilmiştir. Bu durum, önemli bir boşluğa işaret etmektedir. “Riskli Davranışlar” ve “Psikolojik Dayanıklılık” temaları ise, doğrudan çözüm ve müdahale yolları sunması açısından diğer temalardan ayrılmaktadır. Temalar, manevi değerlerin bireylerin yaşamında çok yönlü etkiler sağladığını göstermektedir. Maneviyatın psikolojik sağlık, kimlik gelişimi, sosyal çevre, din eğitimi ve riskli davranışlarla başa çıkma gibi birçok boyuttaki bireyler üzerinde olumlu etkiler belirgin bir şekilde vurgulanmaktadır. Manevi danışmanlık ve din eğitim programları, gençlerin psikososyal sorunlarına çözüm sunmak için etkin bir şekilde kullanılabilir. Aile ve sosyal çevreyle birlikte manevi değerlerin yaygınlaştırılması, riskli davranışlarla mücadelede manevi içeriklerin düzenli hale getirilmesi önem arz etmektedir.

Sonuç

Bu araştırma sonucunda ergenlik döneminde maneviyat konulu tezlerin yüksek lisans düzeyinde yaygın olduğunu, doktora düzeyindeki araştırmaların ise daha spesifik ve az sayıda yapıldığını göstermiştir. Yüksek lisans lisansüstü araştırmaların ilk adımı, doktora düzeyi ise bilimsel araştırmalarının en zor ve en son adımı olduğundan, yüksek lisans sayısı doktora sayısından daha az olmaktadır. Ancak bu alanın ergenlerin kimlik gelişimi, psikolojik dayanıklılık gibi özelliklerinden dolayı daha fazla ve derinlemesine incelenmeli, doktora düzeyinde araştırma ve projelerin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu doküman analizine göre nicel araştırma yöntemleri, en fazla kullanılan yöntem olarak görülmektedir. Özellikle ergenlik dönemindeki maneviyat ve psikolojik değişkenler üzerine yapılan çalışmalar için nicel araştırma yöntemleri sıklıkla tercih edilmiştir. Nicel yöntemlerin bu kadar yaygın olmasının birkaç temel nedeni olarak nicel analizler geniş örneklem gruplarıyla çalışmayı, genellenebilir sonuçlar elde etmeyi ve istatistiksel ilişkileri ölçmeyi kolaylaştırmaktadır.

Ergenlik dönemi ve maneviyat temalı tezlerin Ankara ve İstanbul Üniversitelerinde daha yoğun şekilde üretilmesi, bu üniversitelerin Türkiye'nin akademik ve kültürel merkezleri olmasından kaynaklanmaktadır. Bu şehirlerdeki üniversiteler, genellikle daha geniş akademik kadrolara, zengin araştırma kaynaklarına ve öğrenci çeşitliliğine sahiptir. Bu durum, yüksek lisans ve doktora programlarına olan talebi artırmakta ve daha fazla akademik çalışmanın yapılmasına zemin hazırlamaktadır. Büyükşehirlerin sunduğu kültürel ve sosyal fırsatlar, akademik projelerin uygulanabilirliği ve erişilebilirliği açısından da avantaj sağlamaktadır.

Maneviyatın bağımlılık ve riskli davranışlarla mücadelede güçlü bir tampon mekanizma olduğu belirlenmiştir. Bağımlılık tedavisinde manevi desteğin tedaviye bağlılığı artırdığı ve bireylerin tedavi sürecinde daha dayanıklı hale geldikleri tespit edilmiştir. Aynı şekilde, dindarlığın madde kullanımı, sigara ve benzeri riskli davranışların önlenmesinde koruyucu bir faktör olarak işlev gördüğü gözlemlenmiştir. Manevi değerlerin yetersiz olduğu durumlarda, bireylerin bu tür risklere daha açık olduğu vurgulanmıştır.

Sosyal medya bağımlılığı gibi modern problemler, manevi değerlerin etkisiyle kontrol altına alınabilir. Manevi gelişimin güçlü olduğu bireylerin sosyal medya bağımlılığına daha az eğilim gösterdikleri

bulunmuştur. Sosyal medya bağımlılığının ergenlerin psikolojik ve sosyal dengelerini olumsuz etkilediği, ancak manevi rehberliğin bu sorunlarla başa çıkmada destekleyici bir araç olabileceği belirtilmiştir.

Ergenlik döneminde dinî sorgulama süreçleri, bireylerin manevi kimliklerini pekiştirme açısından önemli bir evredir. Sağlıklı bir ortamda gerçekleşen sorgulamalar, bireylerin dini değerlerini içselleştirmelerine ve bu değerlere yönelik daha güçlü bir bağ geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Bu süreçlerin pedagojik olarak desteklenmesi, bireylerin manevi çatışmalarını yönetmelerine ve kimlik gelişimlerini olumlu bir yönde sürdürmelerine katkı sağlayabilir.

Sonuç olarak, ergenlik döneminde manevi değerler, bireylerin psikolojik dayanıklılıklarını, sosyal uyumlarını ve duygusal zekâlarını destekleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır. Aile desteği, sosyal çevre ve din eğitimi, bu süreçte bireylerin daha sağlıklı bir gelişim göstermesi için kritik öneme sahiptir. Bu bulgular, ergenlere yönelik eğitim, rehberlik ve sosyal politika geliştirme çalışmalarında güçlü bir temel sunmaktadır. Maneviyatın bireysel ve toplumsal düzeyde olumlu etkileri, gelecekte daha fazla araştırma ve uygulama ile desteklenmelidir.

Öneriler

1. Bu çalışma yalnızca lisansüstü tezleri ile sınırlıdır. Araştırmanın kapsamı genişletilerek Türkiye’de yayınlanmış dergi makaleleri, kongre bildirileri, kitap bölümleri gibi bilimsel metinlerde yer alan çalışmalar da dahil edilebilir.

2. Maneviyat ve ergenlik üzerine yapılan çalışmaların derinlemesine analizini sağlayabilmek için daha fazla doktora tezi teşvik edilmeli ve bu alanda akademik uzmanlık artırılmalıdır.

3. Ergenlerin kimlik gelişimi süreçlerinde manevi değerlerin olumlu etkileri göz önüne alınarak, aileler ve eğitimciler bu alanı destekleyici programlar hazırlamalıdır. Özellikle ergenlik döneminde manevi danışmanlık hizmetleri yaygınlaştırılabilir.

4. Eğitim sistemine, din ve maneviyyat konularını içeren, ergenlerin empati ve sosyal farkındalık becerilerini geliştiren dersler eklenebilir.

5. Maneviyatın ergenlerin riskli davranışlarını azaltmadaki rolü göz önüne alınarak, gençleri risklerden koruyan rehberlik ve danışmanlık programları artırılmalıdır.

6. Maneviyatın ergenlerin yaşamlarına etkisini daha iyi anlamak için yerel ve kültürel farklılıkları dikkate alan çalışmalar yapılmalıdır.

7. Ergenlerin ruhsal ve psikolojik gelişimini destekleyen

uygulamalı rehberlik modelleri geliştirilerek, bu hizmetler okullarda yaygınlaştırılabilir.

Kaynakça

- Arslan, Burak. *Bağımlılık ve Maneviyatların Tedavide Kalma Süresi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.
- Arslan, Gökmen. *Ergenlikte Algılanan Duygusal İstismar ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişki* İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Aydemir, Ece. *Geç Ergenlik Döneminde Psikolojik İyi Oluşum Yordayıcıları Olarak Romantik Pazarlarda Akıllı Olmayan İnançlar ve Öz Yeterlik*. İstanbul: Işık Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Bayraktar, Neslihan. *Kur'an Kurslarında Ergenlik Dönemindeki Sürelerin Etkileri*. Rize: Rize Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Çakmak, Zeynep. *Ergenlerde Maneviyat, Sosyal Medya Kullanımı ve Değerler Arasındaki İlişki*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Çamur, Zeliha. *Yaşamda Anlam ve Dindarlık İlişkisi (Geç Ergenlik Dönemi)*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Çıtır Yılmaz, Yasemin. *Ergenlik Dönemi Dindarlık, Şükür ve Hayat Memnuniyeti İlişkisi: İstanbul Pendik Örneği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Demiröz, Hürü. *Ergenlerde Çoklu Zekâ, Dindarlık ve Maneviyat İlişkisi* Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Erikson, E. H., *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton, 1968.
- Esendir, Nihal. *Sağlık Çalışanlarının Maneviyat ve Manevi Bakım Algısı: İstanbul Örneği*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Gürbüz, Burcu Gül. *Ergenlik Dönemi Dini Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB): Din Eğitimi Alan Planlaması Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme*. İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Gürsu, Orhan. *Ergenlik Döneminde Psikolojik Sağlık ve Dindarlık İlişkisi*.

- Konya: Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Hill, P. C.- Pargament, K. I., "Advances in the Conceptualization and Measurement of Religion and Spirituality: Implications for Physical and Mental Health Research". *American Psychologist*, 58/1 (2003), 64-74. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.58.1.64>.
- Kaleci, Feyzanur. *Ergenlik Dönemi Kimlik Oluşumunda Dinin Rolü: Konya Örneği*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Karaoğlu, Sinem. *Ergenlik Döneminde Ebeveynin Duygusal Erişilebilirliği, Başa Çıkma Yöntemleri ve Sosyal Problem Çözme Arasındaki İlişki: Yılmazlığın Aracı Rolü*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Kökalan, Özgür. "İşyeri Maneviyatının Güvenlik ve İşe Karşı Yabancılaşma Üzerindeki Etkileri". *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9/3 (2017), 159-172.
- Mahoney, Annette. "Religion in Families: A Decade Review of Research". *Journal of Marriage and Family*, 72/4 (2010), 805-821, <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00732.xC>.
- Memiş, Hülya. *Manevi Danışmanlık Başvurularının Ergenlerin Sorunlarıyla Başa Çıkma Düzeyindeki Etkisi*. İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Özçelik, Çağrı-Şahin, Şükriye. "Ergenlik Dönemi ve Sosyalleşme". *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 5/1 (Haziran 2016), 42-49. <http://chd.cumhuriyet.edu.tr/tr/pub/issue/24592/260371>
- Piaget, Jean. *The Psychology of the Child*. New York: Basic Books, 1972.
- Steinberg, Laurence. *Adolescence*. New York: McGraw-Hill, 2011.
- Tanner, James Mourilyan. "Growth and Development During Adolescence". *Growth at Adolescence*. Oxford: Blackwell, 1978.
- Tosyalıoğlu, Mustafa Burak-Albayrak, Ahmet. "Maneviyat ve Ruh Sağlığı: Maneviyat ve Psikolojik İyi Oluş Üzerine Bir Araştırma". *Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 8 (Aralık 2023), 9-50. <https://doi.org/10.56432/tmdrd.1369342>.

EKLER

EK-1 Türkiye’de Ergenlik Döneminde Maneviyat Üzerine Yapılan Lisansüstü Araştırmaları

Yıl	Araştırmacı	Tez Adı
2003	İsa Özel	Ergenlik Dönemi ve Dua
2004	E. Arzu Oral	Ergenlik Döneminde Stres Başa Çıkma: Stresle Başa Çıkma Programının Geliştirilmesi ve Etkililiğinin Değerlendirilmesi
2004	Melahat Soykatırcı	Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin Okullardaki Psikolojik Danışma Hizmetlerine Bakış Açıları
2006	Esen Dinçel	Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler
2010	Sevgi Öztürk	Ergenlikte Madde Bağımlılığının Projektif Testler Aracılığıyla İncelenmesi
2010	Neslihan Bayraktar	Kur'an Kurslarında Ergenlik Dönemi Öğrencilerinin Sorunları ve Beklentileri
2011	Fatma Oluğ	Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerde Dini Tutum ve Davranışlar
2011	Orhan Gürsu	Ergenlik Dönemi Psikolojik Sağlık ve Dindarlık İlişkisi
2011	Ümit Morsünbül	Ergenlikte Özerkliğin ve Biçimlendirilmesinin Öznel İyi Oluşu Üzerindeki Etkisi
2014	Zeliha Çamur	Yaşamda Anlam ve Dindarlık İlişkisi (Geç Ergenlik Dönemi)
2015	Gökmen Arslan	Ergenlikte Algılanan Duygusal İstismar ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişki
2016	Feyza Nur Kaleci	Ergenlik Dönemi Kimlik Oluşumunda Dinin Rolü: Konya Örneği
2016	Yasemin Yılmaz Çıtır	Ergenlik Döneminde Dindarlık, Şükür ve Hayat Memnuniyeti (İstanbul Pendik Örneği) Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki: Yılmazlığın Aracı Rolü
2016	Melek Özdemir	Ergenlik Döneminde Bağlanma, Özerklik Ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

2017	Büşra Şeftalici	Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Sınav Kaygısı ve Maneviyat (Şanlıurfa-Viraneşehir Örneği)
2018	Hülya Memiş	Manevi Danışmanlık Uygulamalarının Ergenlerin Ergenlik Sorunlarıyla Başa Çıkma Düzeylerine Etkisi
2019	Tuğba Bakırtas	Ergenlik Döneminde Bilişsel Faktörlerin Karar Verme Sürecine Etkisinin Din Psikolojisi Yönünden İncelenmesi (Adapazarı Örneğinde)
2019	Müslime Erden	Ergenlik Döneminde Dindarlık Eğilimi ve Riskli Davranışlar Arasındaki İlişki
2019	Fikret Yıldız	Hafızlık Eğitiminde Ergenlik Dönemine Bağlı Yaşanılan Problemler (Eskişehir İli Örneği)
2019	Rumeysa Ulusal	Ergenlikte Sigara Kullanımı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki
2019	Zühal Tunç	Ergenlik Döneminde Benlik Saygısı ve Sigara Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
2019	Asiye Usluca	Ergenlik Dönemindeki Bireylerin Madde Kullanım Eğilimleri ile Öz Yeterlik İnançlarının İncelenmesi
2019	Zühre Demir	Ergenlik Döneminde Dinî İnanç ve Şüpheler ile Psikososyal Değişkenler Arasındaki İlişki Üzerine Bir Alan Araştırması: İstanbul Örneği
2019	Ece Aydemir	Psikolojik İyi Oluş, Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar ve Romantik İlişkilerde Öz Yeterlik
2020	Hasibe Öner	Ergenlik Döneminde Dini Şüphe ve Sorgulamalar: Lise Öğrencileri Üzerinde Nitel Bir Araştırma
2020	Zeynep Çakmak	Ergenlerde Maneviyat, Sosyal Medya Bağımlılığı ve Değerler Arasındaki İlişkiler
2021	Hürü Demiröz	Ergenlerde Çoklu Zekâ, Dindarlık ve Maneviyat İlişkisi
2021	Burcu Gül Gülbüz	Ergenlik Dönemi Dini Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB): Din Eğitimi Alan Öğrenciler Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme
2021	Muhammet Şahbaz	Ergenlik Döneminde Adil Dünya İnancı ve Dindarlık

2022	Sinem Karaoğlu	Ergenlik Döneminde Ebeveynin Duygusal Erişilebilirliği, Başa Çıkma Stratejileri ve Sosyal Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki: Yılmazlığın Aracı Rolü
2023	Ahmet Kasım Sezgin	Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı, Maneviyat ve İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişki
2023	Yüsra Nur Aytar	İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları ile Maneviyat Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
2023	Burak Arslan	Bağımlılık ve Maneviyat Düzeyinin Tedavide Kalma Süresi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
2024	Hilal Hastürk	18-25 Yaş Arası Bireylerin İntihar Olasılığında Aile Aidiyeti ve Maneviyatın Rolü
2024	Burak Arslan	Bağımlılık Ve Maneviyat Düzeyinin Tedavide Kalma Süresi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
